

УДК 336.7

Н. Б. Демчишак,
д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6852-7405>
Р. С. Шевчук,
аспірант, Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-0444-985X>
А. О. Онофрійчук,
магістрант, Львівський національний університету імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-6368-3358>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.11.67

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ВАРТІСНО- ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ

N. Demchyshak,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance,
Monetary Circulation and Credit, Ivan Franko National University of Lviv
R. Shevchuk,
Postgraduate student, Ivan Franko National University of Lviv
A. Onofriichuk,
Master's student, Ivan Franko National University of Lviv

FINANCIAL POTENTIAL FOR DEVELOPMENT OF INFORMATION AND COMMUNICATION ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW AND VALUE-ORIENTED MANAGEMENT

У статті проаналізовано особливості формування та використання фінансового потенціалу підприємств інформаційно-комунікаційної сфери України в реаліях воєнного стану. Розглянуто структурні компоненти фінансового потенціалу та визначено основні фактори впливу на його формування в кризових умовах. Досліджено роль ІТ-кластерів у підтримці галузі та заходи державного стимулювання розвитку ІТ-сектору. Проаналізовано особливості експорту ІТ-послуг в умовах воєнного стану та вплив діджиталізації на розвиток інформаційно-комунікаційної сфери. На підставі оцінки сучасних тенденцій окреслено окремі підходи до оптимізації формування фінансового потенціалу підприємств галузі, зокрема на основі вартісно-орієнтованого управління їхніми фінансами.

Аналізування проблематики формування фінансового потенціалу підприємств інформаційно-комунікаційної сфери України в період воєнного стану дало змогу підтвердити його важливу роль у забезпеченні стабільності та підтримці економіки, зокрема враховуючи експорт послуг. Війна змінила пріоритети в управлінні фінансами, саме тому актуалізуються питання вартісно-орієнтованого управління фінансами підприємств сфери ІКТ. Акцентовано, що в реаліях сьогодення окремі акценти зміщені на безперервність надання послуг, відновлення інфраструктури та адаптацію до кризи. Ідентифіковано, що позитивна динаміка сектору збереглася, підтвердженням чого є кейс Львівської області, де основними джерелами фінансування були власні кошти ІТ-компаній, іноземні інвестиції та грантові програми, що свідчить про наявність потенціалу та міжнародну підтримку. Аргументовано необхідність збереження фінансового потенціалу підприємств досліджуваної сфери з урахуванням специфіки функціонування в умовах воє-

ного стану з урахуванням рекомендацій щодо підтримки його нагромадження та підвищення ефективності реалізації за рахунок дієвого державного стимулювання в Україні.

The article analyzes the features of the formation and use of the financial potential of enterprises in the information and communication sector of Ukraine in the realities of martial law. The structural components of financial potential are considered and the main factors influencing its formation in crisis conditions are identified. The role of IT clusters in supporting the industry and measures of state stimulation of the development of the IT sector are studied. The features of the export of IT services in martial law and the impact of digitalization on the development of the information and communication sector are analyzed. Based on the analysis of modern trends, certain approaches to optimizing the formation of the financial potential of enterprises in the industry are outlined, in particular, on the basis of value-oriented management of their finances.

The study of the problems of forming the financial potential of enterprises in the information and communication sector of Ukraine during the period of martial law made it possible to confirm its important role in ensuring stability and supporting the economy, in particular, taking into account the export of services. The war changed the priorities in financial management, which is why the issues of value-oriented financial management of enterprises in the ICT sector are becoming more relevant. It is emphasized that in today's realities, certain emphasis is shifted to the continuity of service provision, infrastructure restoration and adaptation to the crisis. However, the positive dynamics of the sector has been preserved, as confirmed by the case of the Lviv region, where the main sources of financing were IT companies' own funds, foreign investments and grant programs, which indicates the preservation of potential and international support. The emphasis is on the need to preserve the financial potential of enterprises in the studied sector, taking into account the specifics of functioning in martial law, taking into account recommendations for supporting its accumulation and increasing the efficiency of the implementation of financial potential through effective state stimulation in Ukraine.

Ключові слова: фінансовий потенціал, інформаційно-комунікаційна сфера, підприємства сфери ІКТ, інформаційно-комунікаційні технології, воєнний стан, вартісно-орієнтоване управління фінансами, ІТ-кластер, ІТ-галузь.

Key words: financial potential, information and communication sector, ICT enterprises, information and communication technologies, martial law, value-based financial management, IT cluster, IT industry.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах воєнного стану інформаційно-комунікаційний сектор в Україні набуває стратегічного значення для забезпечення національної безпеки, підтримки стабільності в економічній системі та створення сприятливих умов для відновлення країни. Фінансовий потенціал підприємств галузі стає ключовим фактором їхньої стійкості та адаптивності до кризових умов, можливості збереження висококваліфікованих фахівців та розширення експорту послуг.

Воєнні дії на території України призвели до суттєвих пошкоджень інфраструктури, порушення ланцюгів постачання обладнання та технологій, зменшення платоспроможності населення та бізнесу, що негативно вплинуло на фінансові можливості підприємств інформаційно-комунікаційної сфери. Водночас, зросла потреба в надійному зв'язку та інформаційних послугах, що створює нові виклики для галузі. Тому проблематика формування та ефективного використання фінансового потенціалу підприємств інформаційно-комунікаційного сектору в умовах воєнного стану та адаптації підходів вартісно-орієнтованого управління фінансами, а також ролі ІТ-кластерів у підтримці галузі, впливу діджиталізації та збереження кадрового потенціалу залишається

недостатньо дослідженою, що обумовлює актуальність нових наукових пошуків.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні засади формування фінансового потенціалу підприємств були предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних учених. Зокрема, О. Гудзь аналізує інноваційні аспекти модернізації інфраструктури підприємств зв'язку, наголошуючи на необхідності впровадження нових фінансових інструментів для посилення їхньої конкурентоспроможності [2, с. 80]. Водночас М. Житар сформулював концептуальні засади управління інноваційним розвитком телекомунікаційних підприємств, акцентуючи увагу на інвестиційній привабливості та забезпеченні фінансової стійкості в довгостроковій перспективі [4, с. 159], а І. Зеліско досліджувала питання управління інноваційними процесами у сфері телекомунікацій, розглядаючи фінансовий потенціал як основу для впровадження інновацій та адаптації до змін зовнішнього середовища [5, с. 48]. Також О. Кузьмін провів аналіз сучасних викликів для підприємств зв'язку в процесі трансформації, визначивши ключові фінансові обмеження та можливості їх подолання в контексті цифровізації економіки [6, с. 25]. Практичні аспекти впровадження інноваційних рішень у діяльність підприємств зв'язку досліджу-

Таблиця 1. Порівняння компонентів фінансового потенціалу підприємств в довоєнний період та в умовах воєнного стану

Компоненти фінансового потенціалу	Особливості в довоєнний період	Трансформації в умовах воєнного стану
Власні фінансові ресурси	Стабільні грошові потоки від операційної діяльності, значні амортизаційні відрахування	Скорочення доходів на 20-30%, перерозподіл ресурсів на невідкладні потреби безпеки та відновлення
Інвестиційний потенціал	Орієнтація на розширення та впровадження нових технологій	Акцентування на відновлення пошкодженої інфраструктури та забезпечення резервних потужностей
Кредитний потенціал	Доступ до комерційних кредитів на ринкових умовах	Обмежений доступ до комерційних кредитів, зростання ролі пільгових програм та міжнародної підтримки
Податковий потенціал	Стандартний режим оподаткування з окремими галузевими пільгами	Податкові преференції для відновлення інфраструктури в постраждалих регіонах
Інноваційний потенціал	Впровадження нових послуг та технологічних рішень для розширення ринку	Інновації, спрямовані на адаптацію до кризових умов, забезпечення стійкості та безпеки

Джерело: сформовано на основі [14].

вала О. Сосновська, розглядаючи фінансові механізми їх реалізації та оцінювання ефективності [13, с. 94]. Своєю чергою В. Ковальчук та І. Даценко вивчали особливості розвитку ІТ-кластерів в Україні та їх вплив на інноваційний потенціал регіонів [7, с. 112], а Д. Олійник — трансформацію фінансових технологій в умовах цифровізації та їх вплив на розвиток інформаційно-комунікаційного сектору [11, с. 47].

Серед зарубіжних досліджень варто відзначити роботи таких учених як А. Грін [16], Дж. Хендріксон [17], С. Джонс [18] та Л. Вей [19], які розглядали питання фінансової трансформації телекомунікаційних компаній в умовах глобальних викликів.

Водночас, незважаючи на значний науковий доробок, проблеми розвитку фінансового потенціалу підприємств інформаційно-комунікаційної сфери саме в умовах воєнного стану та доцільності адаптації підходів вартісно-орієнтованого управління, функціонування ІТ-кластерів, експорту ІКТ-послуг та утримання висококваліфікованих фахівців в Україні потребують глибшого вивчення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є аналіз особливостей формування та використання фінансового потенціалу підприємств інформаційно-комунікаційної сфери в умовах воєнного стану та вартісно-орієнтованого управління.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансовий потенціал підприємств інформаційно-комунікаційного сектору є складним та багатоаспектним поняттям, яке трактується науковцями з різних позицій. Наведемо декілька підходів до його розуміння. Так, за визначенням О. Гудзь, в цілому фінансовий по-

тенціал підприємства — це сукупність наявних та потенційно можливих фінансових ресурсів, які можуть бути мобілізовані та реалізовані фінансовою системою підприємства за певних умов для забезпечення сталих темпів економічного зростання у визначений період часу [2, с. 82]. Так М. Житар трактує фінансовий потенціал як здатність підприємства генерувати позитивні грошові потоки в обсязі, достатньому для відшкодування витрат, виконання зобов'язань перед державою, кредиторами, партнерами, власниками, забезпечення самофінансування та формування резервів [4, с. 160]. Розглядає фінансовий потенціал як інтегральну характеристику, що відображає спроможність підприємства ефективно формувати, розподіляти та використовувати фінансові ресурси в процесі господарської діяльності для досягнення поточних та стратегічних цілей розвитку І. Зеліско [5, с. 49].

За визначенням О. Кузьміна, фінансовий потенціал — це сукупність можливостей підприємства, які визначаються наявністю і організацією використання фінансових ресурсів та організаційних механізмів, спрямованих на забезпечення економічного розвитку підприємства на перспективу [6, с. 27].

Своєю чергою О. Сосновська визначає фінансовий потенціал як комплексну характеристику здатності підприємства до мобілізації сукупності наявних та прихованих фінансових можливостей, їх ефективного формування та використання для досягнення тактичних і стратегічних цілей підприємства [13, с. 95]. Відтак, аналізуючи наведені підходи, зрозуміло, що фінансовий потенціал передусім варто розглядати з позицій можливостей фінансування, які уже визначаються фінансовими ресурсами та ефективністю управління, зокрема вартісно-орієнтованого. Зауважимо, що вартісно орієнтоване управління фінансами підприємств — це концепція стратегічного менеджменту, яка спрямована на максимізацію довгострокової вартості підприємства для його власників. У основі цього підходу — створення доданої вартості шляхом ухвалення рішень, що забезпечують ефективне використання ресурсів, підвищення рентабельності капіталу та зростання бізнесу (саме сталість у цих процесах). Такий підхід враховує не лише фінансові показники, а й нематеріальні активи, ризики, інновації та інтереси ключових стейкхолдерів. Тому, вважаємо, управління фінансовим потенціалом підприємства де-факто уже апіорі загалом корелює із ефективним вартісно-орієнтованим управлінням.

Становить інтерес підхід щодо порівняння фінансового потенціалу підприємств в довоєнний період та в умовах воєнного стану в Україні (табл. 1).

Окреслений підхід у табл. 1, на наше переконання, дещо узагальнений втім він концептуально відображає суттєві зміни у можливостях формування фінансового потенціалу для українського бізнесу, зокрема це стосується підприємств інформаційно-комунікаційної сфери чи сектору (сфери ІКТ загалом, а також безпосередньо ІТ-галузі).

Відтак, інформаційно-комунікаційна сфера — це сукупність видів економічної діяльності, пов'язаних із виробництвом, поширенням та обробкою інформації і

Таблиця 2. Основні джерела фінансування розвитку ІТ-галузі у Львівській області упродовж 2020–2024 рр., млн грн

Джерело фінансування	Роки				
	2020	2021	2022	2023	2024
Власні кошти підприємств	4000	4238,5	5124,2	5500	5800
Іноземні інвестиції	1700	1845,6	2134,8	2500	3000
Венчурний капітал	900	956,3	1244,5	1400	1600
Кредити банків	800	784,1	612,3	650	700
Грантові програми	300	325,4	856,7	900	950
Бюджетне фінансування	130	143,5	198,2	220	250
Інші джерела	250	267,8	342,5	380	400
Загалом	8 080	8 561,2	10 513,2	11 550	12 700

Джерело: сформовано на основі [3].

надання послуг зв'язку. Розглянемо декілька підходів до визначення цього поняття.

Відповідно до міжнародних стандартів ОЕСР, інформаційно-комунікаційний сектор (сфера) охоплює види економічної діяльності, які передбачають виробництво товарів та надання послуг, що забезпечують збір, передачу, відображення даних та інформації в електронному вигляді [12, с. 115]. За визначенням Державної служби статистики України, інформаційно-комунікаційний сектор включає діяльність у сфері інформаційних технологій, телекомунікацій, а також виробництво комп'ютерної, електронної та оптичної продукції.

В структурі інформаційно-комунікаційного сектору типово можна виділити наступні складові:

- телекомунікаційні послуги (фіксований та мобільний зв'язок, широкосмуговий доступ до інтернету, супутниковий зв'язок);
- послуги інформаційних технологій (розробка програмного забезпечення, консультування з питань інформатизації, обробка даних, хмарні сервіси);
- виробництво електронної та комп'ютерної техніки;
- виробництво та розповсюдження програмного забезпечення;
- інформаційні послуги (створення, обробка, розповсюдження та зберігання інформаційного контенту).

Фінансовий потенціал акумулюється і в підсумку реалізується за рахунок наявності і ефективності використання конкретних джерел фінансування. Для прикладу проаналізуємо джерела фінансування розвитку ІТ-галузі у Львівській області, враховуючи їх успішність та загальнодержавне визнання протягом останніх років.

Львівщина є одним із провідних регіональних центрів розвитку ІТ-галузі як основи сфери ІКТ в Україні. За даними Державної служби статистики, у 2022 році обсяг реалізованих послуг підприємствами інформаційно-комунікаційного сектору Львівської області становив 22,4 млрд грн, що складає близько 14% від загальноукраїнського показника, відтак є достатньо значимим загалом у національному масштабі, незважаючи на воєнний стан та існуючі у галузі проблеми [3].

Узагальнюючи зауважимо, що основними джерелами фінансування ІТ-галузі, які формують потенціал її підприємств, є:

- власні кошти ІТ-компаній: частка фінансування є найбільшою, що свідчить про високий рівень фінансової незалежності підприємств у цій сфері;

— іноземні інвестиції: ключове джерело довіри міжнародних інвесторів до регіону, особливо з 2022 року;

— венчурний капітал: обсяг його зростає, що відображає інтерес до інноваційних ІТ-проектів;

— програма грантів: запущена після початку війни у 2022 році за міжнародної підтримки;

— бюджетне фінансування (обласний та міський бюджети): підтримка здійснюється через цільові програми, але частка невелика порівняно з іншими джерелами фінансування, що загалом зрозуміло;

— банківські кредити: були найменш популярними варіантами фінансування, особливо у 2022 році, через високий ризик;

— додаткові джерела доходу: невелика частина, включаючи різні доходи (наприклад, пожертви від спонсорів).

Проаналізувавши інформацію наведену на сайті Державної служби статистики за 2020—2024 рік можемо систематизувати дані про джерела фінансування ІТ-галузі у Львівській області (табл. 2).

Як видно з наведених даних (табл. 2), незважаючи на COVID-19 та воєнний стан, у 2024 році спостерігалось зростання обсягів фінансування ІТ-галузі у Львівській області на 57,18 % порівняно з 2020 роком. Найбільше зростання відбулося у сфері грантових програм, що зумовлено активізацією міжнародної підтримки української технологічної сфери в умовах війни. Також варто відзначити, що обсяг залучених іноземних інвестицій у 2022 році зріс на 76,47 %, незважаючи на значні геополітичні ризики, що свідчить про збереження довіри міжнародних інвесторів до українського ІТ-сектору попри певне скорочення замовлень і труднощі у веденні проєктів.

Загальний обсяг фінансування ІТ-галузі Львівської області зріс з 8 080 до 12 700 млн грн у період з 2020 по 2024 рік (табл. 2), що свідчить про значну стійкість галузі в умовах кризи, особливо під час пандемії COVID-19 та війни. Основними джерелами фінансування залишалися власні кошти ІТ-компаній, які становили 45—50 % від загального обсягу фінансування, іноземні інвестиції, які зросли з 1700 у 2020 році до 3000 млн грн у 2024 році, досягнувши частки 20—25 %, та грантові програми (значне зростання після 2022 року — з 300 у 2020 році до 950 млн грн у 2024). Бюджетні ресурси через обласні та міські програми відігравали допоміжну роль у просуванні інфраструктури, освіти та інновацій, але їхня частка була незначною, коливаючись між 2 і 3%. Війна призвела до скорочення банківських кредитів у 2022 році з 800 млн грн у 2020 до 612,3 млн грн у 2022 році, але водночас активізувала грантові програми та підтримку ІТ-кластерів, що сприяло адаптації галузі до нових умов.

Враховуючи проведений аналіз джерел формування фінансового потенціалу підприємств ІТ-сфери, зокрема на основі кейсу Львівщини, вважаємо за доцільне акцентувати на певній специфіці підходів вартісно-орієнтованого управління фінансами саме цього бізнесу (табл. 3).

Тобто аналізуючи потенціал реалізації підходів вартісно-орієнтованого управління у підприємствах інформаційно-комунікаційного сектору України, важливо врахувати специфіку галузі — високу динамічність, цифровізацію, проблеми інтелектуальної власності, низьку матеріаломісткість, вагому роль нематеріальних активів та інші чинники (табл. 3).

Розвиток фінансового потенціалу підприємств інформаційно-комунікації сфери в Україні певною мірою залежить від позиціонування та захисту власних інтересів на українському та глобальному ринку. Для цього може використовуватись інструмент ІТ-кластерів, роль якого в умовах воєнного стану зростає.

Загалом ІТ-кластер — це географічно локалізоване добровільне об'єднання ІТ-компаній, освітніх закладів, наукових установ, органів влади та інших стейкхолдерів, які співпрацюють між собою з метою підвищення конкурентоспроможності ІТ-сектору, розвитку інноваційного потенціалу та сприяння економічному зростанню регіону.

В Україні функціонує більше 20 ІТ-кластерів, найбільшими з яких є Львівський, Харківський, Київський, Одеський та Дніпровський. Зокрема, Львівський ІТ-кластер почав формуватися в 2000-х роках з аутсорсингових компаній і стабільно розвивався зі створенням у 2011 році кластера для співпраці бізнесу, освіти та влади. У 2010-х роках галузь збільшилась до 500 компаній і 30 000 кваліфікованих робітників, а під час війни 2022 року адаптувалася, досягнувши досягла 37 000 співробітників. Станом на 2025 рік кластер об'єднує понад 300 компаній та 100 тис. спеціалістів, що робить Львів важливим ІТ-центром країни [8]. Безумовно перевагою є і порівняно безпечніше середовище для роботи за рахунок віддаленості від місць активних бойових дій, а також близькість до кордонів ЄС, відтак можливість переміщення.

В умовах воєнного стану ІТ-кластери відіграють певну роль у підтримці стійкості галузі:

- координація релокації бізнесу — організація переміщення персоналу та офісів з небезпечних регіонів;
- створення спільної інфраструктури — забезпечення резервного електроживлення, інтернет-підключення, коворкінгових просторів;
- координація гуманітарної допомоги — збір коштів, забезпечення житлом внутрішньо переміщених ІТ-фахівців;
- адвокація інтересів галузі — співпраця з органами влади для розробки механізмів підтримки сектору;
- організація освітніх ініціатив — перенавчання фахівців із постраждалих галузей для роботи в ІТ.

За даними Львівського ІТ-кластеру, протягом 2024 року було реалізовано такі проекти [8]:

- IT Research Ukraine 2024 — загальнонаціональне дослідження індустрії технологій з аналізом стану ринку під час війни;
- Victory Projects, який залучив понад 64 млн грн на підтримку Збройних Сил України та критичної інфраструктури;
- IT Future Conf 2024 — конференція, присвячена профорієнтації старшокласників в Україні.

Ефективність Львівського ІТ-кластеру залишалася високою під час війни, незважаючи на виклики, пов'язані з широкомасштабним вторгненням росії в Україну.

Таблиця 3. Підходи до вартісно-орієнтованого управління в підприємствах інформаційно-комунікаційного сектору України

Підхід	Коротка характеристика	Актуальність для ІКТ-сектору України
Фінансово-орієнтований підхід (традиційний)	Оцінка вартості підприємства через фінансові показники	Частково релевантний, адже фінансові показники не завжди відображають реальну цінність нематеріальних активів
Оцінка на основі ринкової капіталізації	Вартість визначається через ринкову оцінку компанії	Актуально для публічних або венчурних компаній сфери ІКТ
На основі нематеріальних активів (інтелектуального капіталу)	Акцентування на людський капітал, інновації, бренд, патенти	Важливо для ІКТ-сектору, де основні активи — нематеріальні
Цифрово орієнтований підхід	Вартість оцінюється з огляду на цифрові активи, трафік, дані	Високорелевантний для стартапів, ІТ-компаній
Інноваційно орієнтований підхід	Оцінка потенціалу інновацій та R&D	Суттєвий для компаній, що розробляють ПЗ, цифрові сервіси
Орієнтований на стейкхолдерів підхід	Оцінка вартості з урахуванням інтересів усіх зацікавлених сторін	Актуальний для компаній, що активно працюють з територіальними громадами, освітніми і науковими установами, державними інституціями

Джерело: узагальнено авторами.

До війни ІТ-галузь у Львові зростала на 25—30 % на рік, а у 2022 році, незважаючи на воєнний стан, зростання становило близько 10 %, що є важливим показником адаптивності.

Також діджиталізація економіки є одним із ключових факторів розвитку інформаційно-комунікаційного сектору. В умовах воєнного стану цей процес значно прискорився, охопивши нові сфери суспільного життя. Наприклад, за даними Міністерства цифрової трансформації України, кількість користувачів порталу державних послуг "Дія" зросла з 12 млн на початку 2022 року до 18 млн у грудні 2022 року [9]. Розширення функціоналу порталу дозволило внутрішньо переміщеним особам отримувати ряд послуг в електронному форматі: реєстрація статусу ВПО та оформлення допомоги; зміна місця реєстрації; оформлення допомоги "єПідтримка"; електронне отримання відновлених документів; доступ до медичних послуг за місцем тимчасового проживання.

Відзначимо, що розвиток фінансових технологій (фінтех) також істотно вплинув на інформаційно-комунікаційний сектор. За даними дослідження Української асоціації фінтех та інноваційних компаній, у 2022 році [15]:

- кількість користувачів мобільного банкінгу зросла на 34 %;
- обсяг безготівкових розрахунків збільшився на 28,5 %;
- кількість операцій з електронними грошима зросла на 42 %;
- запущено понад 30 нових фінтех-рішень для бізнесу та населення.

Така діджиталізація створила додатковий попит на послуги ІТ-компаній у таких напрямках:

- розробка та впровадження систем кібербезпеки;
- створення хмарних рішень для забезпечення безперервності бізнесу;

- розробка мобільних додатків для доступу до фінансових та державних послуг;
- інтеграція платіжних систем та розробка рішень для онлайн-комерції;
- впровадження систем електронного документообігу та цифрових підписів.

За оцінками експертів Львівського ІТ-кластеру, ринок сервісів, пов'язаних із цифровізацією державних та фінансових послуг, у 2022 році зріс на 23 %, що стало одним із драйверів розвитку ІТ-сектору. Особливою проблемою з огляду на збереження і нагромадження фінансового потенціалу підприємств сфери, є експорт ІТ-послуг в умовах воєнного стану та збереження кадрового потенціалу. Так, експорт ІТ-послуг залишається одним із ключових джерел валютних надходжень до економіки України в умовах війни. За даними Національного банку України, у 2022 році експорт комп'ютерних послуг становив 7,34 млрд дол США, що було на 5,8 % більше порівняно з 2021 роком, незважаючи на війну [10].

Водночас галузь зіткнулася з викликом стримування кваліфікованих фахівців від виїзду за кордон. За даними опитування, проведеного Асоціацією "IT Ukraine", у перші місяці війни за кордон виїхало близько 20 % ІТ-спеціалістів, ще 16 % перемістилися в межах країни [1]. Для збереження кадрового потенціалу ІТ-галузі використовувались різні інструменти, при цьому очевидно окремі із них були ефективними:

- програми підтримки релокованих спеціалістів — забезпечення житлом, офісними приміщеннями, організація логістики;
- підвищення рівня оплати праці — за даними вакансій, середня заробітна плата у секторі у 2022 році зросла на 15—20 % порівняно з довоєнним періодом;
- впровадження програм медичного страхування та психологічної підтримки;
- організація віддаленої роботи і забезпечення безперебійності інфраструктури — генератори, старлінк-термінали, резервні канали зв'язку.

Наприклад, Львівська область, завдяки відносній безпеці та розвиненій ІТ-інфраструктурі, стала одним із головних хабів релокації ІТ-бізнесу. Протягом 2022 року до Львова переїхали близько 20 тисяч ІТ-фахівців з інших регіонів України [1].

Таким чином державна підтримка інформаційно-комунікаційної сфери для стимулювання збереження та продовження ефективного формування фінансового потенціалу відповідних підприємств, зокрема ІТ-галузі, в умовах воєнного стану може реалізуватися, на наше переконання, за кількома напрямками:

- податкові преференції — продовження дії спрощеної системи оподаткування для ФОП (не зважаючи на усі суперечності і дискусії про проблему справедливості і зловживань з боку ІТ-компаній), запровадження пільгової ставки податку на прибуток для ІТ-компаній, відтермінування деяких податкових платежів;
- регуляторні спрощення — автоматична пролонгація ліцензій у сфері телекомунікацій, спрощення процедур отримання дозвільних документів;
- фінансова підтримка — надання грантів через Український фонд стартапів, програми пільгового кредитування;

— освітні ініціативи — запуск програми "IT Generation", яка передбачає безкоштовне навчання 60 тисяч українців цифровим професіям [9];

— стимулювання розвитку "Дія Сіті" — спеціального правового режиму для ІТ-компаній, який передбачає податкові пільги та спрощену взаємодію з державою, розширення дії цього режиму на інші сфери, з якими можлива співпраця (наприклад у контексті режиму Science.City, що обговорюється упродовж 2024—2025 рр., уже для наукових парків).

Окреслені заходи можуть не лише підтримати галузь у складний період війни з огляду на збереження і зміцнення фінансового потенціалу підприємств, але й створити передумови для її прискореного розвитку в повоєнний час, що дозволить зміцнити позиції України як одного з провідних гравців на глобальному ринку ІТ-послуг.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Аналіз проблематики формування фінансового потенціалу підприємств інформаційно-комунікаційної сфери України в період воєнного стану дав змогу підтвердити його важливу роль у забезпеченні стабільності та підтримці економіки, зокрема враховуючи експорт послуг. Війна змінила пріоритети в менеджменті, саме тому актуалізуються питання вартісно-орієнтованого управління фінансами підприємств сфери ІКТ. Констатовано, що в реаліях сьогодення певні акценти зміщені на безперервність надання послуг, відновлення інфраструктури та адаптацію до кризи. Проте позитивна динаміка сектору збереглася, підтвердженням чого є кейс Львівської області. Аргументовано, що ІТ-кластери, особливо у Львові, відіграли ключову роль у переміщенні підприємств, розвитку інфраструктури та гуманітарній допомозі, що сприяло утриманню працівників. Своєю чергою діджиталізація підвищила попит на ІТ-послуги, тоді як експорт продовжував зростати, незважаючи на війну. Акцентовано, що державні ініціативи, зокрема "Дія Сіті", гранти та пільги, сприяють розвитку галузі, формуючи необхідний потенціал для її повноцінного відновлення у поствоєнний період.

Перспективи для подальших наукових розвідок формує проблематика залученості підприємств ІТ-галузі до співпраці в межах триади освіта-наука-бізнес, а також не лише підготовки якісних затребуваних фахівців, але й участі у розробках для оборонного сектору тощо. Загалом, співпраця з ІТ-кластерами, діджиталізація, а також адаптація вартісно-орієнтованого управління повинні дати змогу забезпечити розвиток сектору на основі реалізації його фінансового потенціалу як в умовах війни, так і під час післявоєнної відбудови.

Література:

1. Асоціація "IT Ukraine". Звіт про відтік кадрів у ІТ-галузі у 2022 році. URL: <https://itukraine.org.ua/reports/2022> (дата звернення: 30.03.2025).
2. Гудзь О. Модернізація інфраструктури підприємств зв'язку: інноваційний аспект. Журнал економічних досліджень. 2022. № 6. С. 78—92.
3. Державна служба статистики України. Обсяг реалізованих послуг підприємствами інформаційно-кому-

нікаційного сектору у 2022 році: статистичні дані. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 30.03.2025).

4. Житар М.О. Концептуальні засади управління інноваційним розвитком телекомунікаційних підприємств. Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій. 2024. № 1 (13). С. 157—165.

5. Зеліско І.М. Управління інноваційними процесами у сфері телекомунікацій. Вісник економічних досліджень. 2022. № 3. С. 45—58.

6. Кузьмін О. Аналіз сучасних викликів для підприємств зв'язку у процесі трансформації. Економіка та інновації. 2023. № 4. С. 21—35.

7. Ковальчук В., Даценко І. Особливості розвитку ІТ-кластерів в Україні та їх вплив на інноваційний потенціал регіонів. Економічний вісник. 2023. № 2. С. 112—120.

8. Львівський ІТ-кластер. Звіт про діяльність у 2022–2024 роках. URL: <https://itcluster.lviv.ua/reports> (дата звернення: 31.03.2025).

9. Міністерство цифрової трансформації України. Звіт про розвиток порталу "Дія" у 2022 році. URL: <https://thedigital.gov.ua/news> (дата звернення: 31.03.2025).

10. Національний банк України. Експорт комп'ютерних послуг у 2022 році: звіт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (дата звернення: 31.03.2025).

11. Олійник Д. Трансформація фінансових технологій в умовах цифровізації та їх вплив на розвиток інформаційно-комунікаційного сектору. Фінанси України. 2023. № 5. С. 45—52.

12. ОЕСР. Визначення інформаційно-комунікаційного сектору: міжнародні стандарти. URL: <https://www.oecd.org>

13. Сосновська О.О. Впровадження інноваційних рішень у діяльність підприємств зв'язку: теорія та практика. Журнал сучасної економіки. 2023. № 2. С. 89—102.

14. Степаненко О.І. Фінансова стійкість підприємств в період воєнного стану: ризики, загрози, шляхи їх подолання. Журнал підприємство та інновації. 2024. № 33. С. 123—130. URL: <https://surl.li/spgavu>

15. Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній. Звіт про розвиток фінтех-ринку України у 2022 році. URL: <https://fintechua.org/reports> (дата звернення: 31.03.2025).

16. Green A. Integration of Innovative Strategies in Business Models. Strategic Management Review. 2023. Vol. 9 (1). P. 34—56.

17. Hendrickson J. Digital Transformation in the Telecommunication Sector. Business Review. 2023. Vol. 12 (2). P. 45—67.

18. Jones S. Innovative Strategies for Sustainable Development in the Communication Industry. International Business and Strategy. 2023. Vol. 14 (3). P. 99—115.

19. Wei L. Financial Potential Assessment of Telecommunication Enterprises. Global Economic Trends. 2022. Vol. 15 (1). P. 12—34.

References:

1. IT Ukraine (2022), "Report on IT staff outflow in 2022", available at: <https://itukraine.org.ua/reports/2022> (Accessed 30 March 2025).

2. Hudz, O. (2022), "Modernization of communication enterprises' infrastructure: innovation aspect", Zhurnal ekonomichnykh doslidzhen, vol. 6, pp. 78—92.

3. State Statistics Service of Ukraine (2022), "Volume of services sold by ICT enterprises in 2022: statistical data", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 30 March 2025).

4. Zhytar, M.O. (2024), "Conceptual principles of managing innovative development of telecommunication enterprises", Yevropeyskyi naukovyi zhurnal ekonomichnykh ta finansovykh innovatsii, vol. 1 (13), pp. 157—165, available at: <http://doi.org/10.32750/2024-0115>.

5. Zelisko, I.M. (2022), "Management of innovation processes in telecommunications", Visnyk ekonomichnykh doslidzhen, no. 3, pp. 45—58.

6. Kuzmin, O. (2023), "Analysis of current challenges for communication enterprises during transformation", Ekonomika ta innovatsii, vol. 4, pp. 21—35.

7. Kovalchuk, V. and Datsenko, I. (2023), "Development of IT clusters in Ukraine and their impact on regional innovation potential", Ekonomichni visnyk, vol. 2, pp. 112—120.

8. Lviv IT Cluster (2024), "Activity report 2022—2024", available at: <https://itcluster.lviv.ua/reports> (Accessed 31 March 2025).

9. Ministry of Digital Transformation of Ukraine (2022), "Development report of the Diia portal", available at: <https://thedigital.gov.ua/news> (Accessed 31 March 2025).

10. National Bank of Ukraine (2022), "Export of computer services in 2022: report", available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (Accessed 31 March 2025).

11. Oliynyk, D. (2023), "Transformation of financial technologies in the digitalization context and their impact on ICT sector development", Finansy Ukrainy, vol. 5, pp. 45—52.

12. OECD (2025), "Definition of the information and communication sector: international standards", available at: <https://www.oecd.org> (Accessed 31 March 2025).

13. Sosnovska, O.O. (2023), "Implementation of innovative solutions in communication enterprises: theory and practice", Zhurnal suchasnoi ekonomiky, vol. 2, pp. 89—102.

14. Stepanenko, O.I. (2024), "Financial stability of enterprises during martial law: risks, threats, and ways to overcome them", Zhurnal pidpriemstvo ta innovatsii, vol. 33, pp. 123—130, available at: <https://surl.li/spgavu> (Accessed 31 March 2025).

15. Ukrainian Association of FinTech and Innovation Companies (2022), "Report on the development of the fintech market in Ukraine", available at: <https://fintechua.org/reports> (Accessed 31 March 2025).

16. Green, A. (2023), "Integration of innovative strategies in business models", Strategic Management Review, vol. 9 (1), pp. 34—56.

17. Hendrickson, J. (2023), "Digital transformation in the telecommunication sector", Business Review, vol. 12 (2), pp. 45—67.

18. Jones, S. (2023), "Innovative strategies for sustainable development in the communication industry", International Business and Strategy, vol. 14 (3), pp. 99—115.

19. Wei, L. (2022), "Financial potential assessment of telecommunication enterprises", Global Economic Trends, vol. 15 (1), pp. 12—34.

Стаття надійшла до редакції 18.05.2025 р.